

Kadının Özel ve Kamusal Alanda Sömürülen Emegi

Women's Exclusive Labor in Private And Public Space

Erol AKYILDIRIM

Doktorant, Ankara Üniversitesi,

SBE, Sosyoloji A.B.D.,

akyildirimerol@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2333-6044>

Makale Başvuru Tarihi: 03.02.2020

Makale Kabul Tarihi: 06.02.2020

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Kadınlık ve Annelik,

Emek,

Sömürü,

Kapitalizm,

Özel Alan- Kamusal Alan,

Bu çalışmada kadınların ev içi işler aracılığı ile ücretsiz emeklerinin görünür kılınması, bu emeklerinin toplumda bir üretim olarak algılanmaması ve tüketimin bir nesnesine dönüştürülmesi süreci üzerine odaklanılmıştır. Özel alanda ücretsiz çalışan annelerin emeklerinin karşılık bulması, bu alanların yok olma tehlikesini ortadan kaldıracacağı hususu vurgulanmıştır. Bu kapsamda ücretsiz emek kavramının tarihsel ve kuramsal görünümü ele alınarak tarihsel süreçte annelik ve kadınlık gibi iki profilin oluştuğu, sadece bir kavramın olumlanarak diğerini ötekileştirilmemesi gerektiği hususu eleştirilmiştir. Kadının ücretsiz emegi, kadının daha çok ev içi işler ve annelik niteliğinden kaynaklanmaktadır. Kadının ücretsiz emegi sanayi devrimi ile birlikte ekonomik yapının seri üretim faaliyetleri, kapitalizmin güçlenmesi ve emeğin sömürülmesi süreci ile karşılık bularak maddi bir güce evrilmiştir. Kadının emegi görünür ve maddi bir karşılık bulmuştur ancak kadının hem ev içi işler hem üretim ile meşgul olma zorunluluğu doğmuştur. Birey annelik mesleği seçimi yaptığı anda alan ve emegi ile ilgili sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu tedirginlikten daha sancılı bir süreç ise kadının ücretli emeğinin kapitalizmin yayılmacı politikası ile tüketim toplumunda, kadını tüketim aracı kılarak kadınlık ve annelik kavramları üzerinden bir çatışmanın görünür kılınması olmuştur. Kadının bedeni, kapitalizm tarafından tüketim alışkanlıklarının oluşması için reklam unsuru olarak algılanmaktadır. Bu sebeple çalışmada kadınlık ve annelik tartışması üzerinden annenin ücretsiz emegi, tüketim olgusu ve kapitalizm üzerinde okunması amaçlanmaktadır.

ABSTRACT

Keywords:

Feminity and Motherhood,

Labor,

Exploitation,

Capitalism,

Private Sphere- Public Sphere.

This study focuses on making women's free labor visible through domestic jobs, not perceiving these labors as a production in the society, and turning into them an object of consumption. Furthermore, it emphasizes that to labor the mothers working free of charge in the private area will find a response, and the danger of these areas will be eliminated. In this context, considering the historical and theoretical view to the concept of free labor, it has been criticized that two profiles such as motherhood and femininity have been formed in the historical process, and that only one concept should not be affirmed by the other. The free labor of women arises mostly from the domestic work and motherhood of the woman. By the free labor industry revolution of women, the mass production activities of the economic structure have been evolved into a material power by reciprocating with the strengthening of capitalism and the exploitation of labor. The labor of women found a visible and material response, but the woman was obliged to engage in both domestic work and production. When the individual chooses a motherhood profession, it has been seen that he has problems with his field and labor. A more painful process than this uneasiness has been to make a conflict visible on the concepts of femininity and motherhood in the consumer society, through the expansionist policy of capitalism of women's wage labor, by making women a means of consumption. The body of women is perceived by capitalism as an element of advertising for the formation of consumption habits. For this reason, the study aims to read the mother's free labor, consumption phenomenon and capitalism through the discussion of femininity and motherhood.

1. GİRİŞ

Annelik mesleğinin kamusal alanda önemsenmemesi bu alanların zamanla istenç dışı bir meslek olarak algılanmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada, annelik özelliğinin bir tercih olduğu, tarihsel süreçte annelik emeğinin karşılık olmamasının birçok soruna sebep olduğu hususuna parmak basılacaktır. Çünkü kapitalizm asırlar boyunca özel alanda ücretsiz çalıştırılan kadına, çok düşük miktarda emeğinin karşılığının verildiği kamusal alanı göstererek, kadının ilgisini çektiği görülmektedir. İnancın zayıf olduğu geleneksel toplumlarda özel alanda emeğinin karşılığını bulamayan kadın, kapitalizmin bu cezbedici teklifini tereddütsüz kabullendiği söylenebilir.

Geleneksel toplumlarda inancın gereği kadının karşılıksız çalışması hem kendisi hem de toplum tarafından olumlu bir meslek olarak bakılmaktadır. Fakat 20. ve 21. yüzyılda küreselleşen dünyada geleneksel yapıların sekülerizme uğraması kadının emeğinin karşılık bulma istencini artırmıştır. Farklılaşmaların kapitalist düşünce tarafından ortadan kaldırıldığı tek tip bir dünyaya doğru gidildiği söylenebilir. Bu tektipleşmede anneliğin de nasibini aldığı görülmektedir. Annelik kutsal emeğinin hak, hukuk, özgürlük arayışların olduğu tarihsel süreçte bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde ihmal edilmiştir. Özel alanda annelik mesleğini sürdürenlerin yetkililerce tanınmaması yani ücretlendirilmemesi bu alanların zamanla terk edilmesine neden olmaktadır. Kapitalist sistemin istediği tarzı benimseyen şirketlerin anneye değil de doğurmayan kadına ihtiyaç duyması, annelik kutsalının yok edilmeye karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu durumda muhafazakar anneliğin alanın sürdürülebilir bir duruma getirilmesi, onların özel alandaki emeklerin görünür kılınmasıyla paralellik arz etmektedir. Bu durumda hem kamusal hem de özel alanda çalışan kadınların emeklerinin düşük ücretle değil adil bir şekilde karşılık bulması gereklidir. Çünkü annelik emeği bazı toplumlarda ücretsiz bazısında düşük ücretle karşılık bulduğundan zamanla kimliklerinden uzaklaştığı görülmektedir (Badinter, 2011:120). Böylece kadının dışarda çalışması düşük ücretli işçi nazarıyla bakan kapitalizmin kucağına atıldığı görülmektedir.

Tüketim kültüründe kadının sembol ve imaj olarak kullanılması kapitalizm için vazgeçilmez bir olgu olarak görülmektedir. Kadın ilgi uyandıran haz kaynağı nazarıyla bakıldığından, satılacak olan ürünlerin yanına bırakılmaktadır. Burada kadın, bedeni üzerinden sömürüldüğü görülmektedir. Kadının medyada reklamcılık sektöründe bedeni üzerinden hareketle tüketim davranışlarının oluşmasında, üretim kaynağı olarak kullanılmaktadır. Tüketici, reklamı yapılan ürünün yanında olan karakterle, ünlü isimle kendisini özdeşleştirdiği görülmektedir. Burada reklamı yapan karakterin deneyimli olması, ilgili toplumda popüler olması ve ilgi duyulması önem arz etmektedir. Tüketici kendi öz kimlikleri ile reklamı gerçekleştiren aktör arasında aynı ortak hisse sahip olması ve benzemeye çalışması gibi durumlar tüketim alışkanlıklarının üretilmesinde önemli rol oynadığı söylenebilir (Balkaş, 2007:46). Reklamı gerçekleştiren kadın aktörün bedeninin güzelliğinin sergilenmesiyle aynı cinsten bireylerde tüketim alışkanlıklarını pozitif yönde artırdığı söylenebilir.

2. KADININ ÜCRETSİZ EMEĞİ

Kadının tarihine bakıldığında annelik ve özel alana dair etkinlikler değersiz olarak tasavvur edilmektedir. 21. yüzyıl toplumlarında özellikle Avrupa’da aile kurumunun parçalanma noktasına gelmesi, bu alanda kadının sergilediği emeğinin değersiz, önemsiz olarak görülmesi başlıca sebepler olabilir. Kadının özel alanda yaptığı nice kutsal ve bir o kadar da işlevsel olan eylemlerin, toplumsal alanda maddi bir görünürlüğü olmadığından zaman içerisinde ‘kadının bir tarihsel süreci var mıdır?’ sorusunu beraberinde getirmiştir. Özel alanda gerçekleştirilen eylemlerin, ataerkil kültür aracılığıyla görmezden gelindiği bir tarihin olduğu söylenebilir. Erkeğin etken kadının ise edilgen olarak tasvir edildiği hususu insanlığın yazınsal metinlerinde göze çarpmaktadır. İnsan hakları adına kazanılmış olan zaferlerin sembolik göstergesi daima erkek eksenli olarak tarihsel süreçte yerini almıştır. Kadının özel alanda sergilediği eylemler ile ilgili toplum nezdinde önemsenmediği, tarihsel yazındaki yerinin yokluğu ispat etmektedir. Öyleki Roma’da kadınların nüfus sayımlarında bile dikkate alınmadığı beşeriyetin büyük bir ayıbı ve gerçeğidir (Duby ve Perrot, 2005:9-10). Tüm bunlar onların sosyal yapıda fiziki bakımdan erkeğe göre zayıf konumda oluşu, tarihsellik noktasında sürekli ikinci planda kaldığı savına götürmektedir.

Kadının tarihsel süreçte aile yapılanmasındaki konumuna bakıldığında, anaerkil ve ataerkil bir düşüncenin etkili olduğu görülmektedir. Kadının tabiatı gereği erkeğe göre fiziki olarak zayıf olduğundan onun daha çok ev içi işleriyle iştigal ettiği savını güçlü kılmaktadır. ancak bu durum erkeği kadından daha üstün göstereceğine delil değildir. Çünkü avcılık daha çok gücün gerekliliğini, ev içi işler ise kadının fiziki yapısına uygun düştüğü görülmektedir. George Thomson, anaerkilliğin önemli bir savunucu olarak tarihsel süreçte kadının ailede üstün

bir rol sergilediğini ve zamanla bunun ortadan kalktığını ifade etmektedir. Yani Ana' dan Baba' ya, anaerkillikten ataerkilliğe doğru bir trendin olduğunu ifade etmektedir (Georgoidi, 2005:453-454). Fakat İlk çağ toplumları avcı ve toplayıcı bir konumda olduklarından daha çok kol gücüne dayanmaktadır. Bu durum George Thomson'ın düşüncesini zayıf duruma düşürmektedir. Böylelikle kadının annelik, ev işleri gibi hususlarla meşgul olduğu, erkeğin de evin dışında çalıştığı söylenebilir.

19. yüzyıl sanayi toplumlarında taşradan kentlere doğru bir güç hareketin yaşandığı görülmektedir. Kadınların evde gerçekleştirmiş oldukları mesailerin bir meta karşılığının olmaması ya da önemsenmemesi ve yoğun nüfuslu kent yaşamında meydana gelen iş imkanların olması, kadının bu alanları tercih etmesini kolaylaştırmıştır. Kapitalist sürecin canlanmasıyla birlikte kentsel ev hizmetçiliğinde artışın yaşandığı görülmektedir. Kadınların ev içi hizmetlerinin bir meta olarak karşılığını bulamaması beraberinde kapitalist güçlerin kadının emeğini sömüren bir süreci başlatmıştır. Erken modern dönemi, özel alanda karşılıksız çalışan kadın için büyük bir kurtuluş kapısı olarak görülmektedir. Nitekim kadınlar 17. ve 18. yüzyıllarda kamusal alana hizmetçi statüsünde çalışması, onlar açısından sosyal itibar olarak görülmekteydi. Çünkü ortada kadın işçi emeğinin bol olması, iş bulanların itibarının yükselmesi anlamına gelmektedir. Artık kadınların emeklerinin bir karşılığı söz konusu olmuştur. Ayrıca soylu zengin burjuva ailelerin bu düşük ve bol emeğin olması karşısında birden otuza kadar işçi çalışması gibi nahoş tabloların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Her iki cinsin de istihdam edildiği aşçılar, çamaşırcılar, ev hizmetçiliği, bulaşıkçılar, seyisler vb. alanlar ortaya çıkmıştır (Hufton, 2005:28-29).

Ataerkillik erkeğin kendi iktidarı üzerinde özgür olduğu düşüncesinden hareketle kadının özgürlüğünü kısıtladığı görülmektedir. Marx Yahudi Sorunu kitabında ele aldığı 1791 İnsan Hakları Beyannamesi'nde: *"özgürlük diğerlerine zarar vermeyen her şeyi yapabilme yetisine bağlıdır. Öyleyse özgürlük kimseye zarar vermeden her şeyi yapabilme hakkıdır"* (Marx, 2015:28) şeklinde ifade ederek bir grubun özgürlüğünün bir diğerinin özgürlük alanına müdahale ve tecavüz etmemesi gerektiğini açıkça ifade etmektedir. Burada her insanın kendi özgürlük alanında hareket etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Emeklerinin sömürüldüğü, bedenlerinin tüketim kültürü tarafından sürekli olarak kullanıldığı ve sonunda düşük bir ücret mukabilinde çalıştırılmaları, onların bir meta ve imaj olarak tüketildiği, sömürüldüğü görülmektedir. Kapitalist sistemin doymayan hırsının kurbanı olan kadın emeği, hızlı bir ivmeyle artmaktadır. Hem kamusal alanda hem de özel alanda yapılan emeğin gerçek manada maddi karşılığının olmadığı görülmektedir. Bu hususta Toksöz kadın emeği konusunda önemli bir hususa değinerek, aile hayatında yapılan çalışmaların maddi gelir olarak girmediğini ortaya koymaktadır. Bu konuda; *"karşılığı ödenmeyen bu çalışma 'üreten' sayılmamakta, üreten çalışmayı piyasaya gelir getirici çalışmayla özdeş tutan iktisat politikacıları ve erkekler tarafından küçümsenmekte, taşıdığı ekonomik değer ve piyasa ekonomisinin bu tarz karşılıksız emekten sağladığı yarar göz ardı edilmektedir"* (Toksöz, 2011:86), şeklinde ifade etmektedir.

Aile içinde emeğiyle üretken bir konumda olan fakat üretkenliğin özellikle ataerkilliğin baskın olduğu toplumlarda maddi karşılık olarak görülmediği söylenebilir. Burada bahsedilen üretim, ekonomik karşılık görmediğinden değersizleşir ve zamanla bu üretimi yapanların emeği, kamusal alanda emeğinin karşılık bulduğu alanlara kaymasına sebep olmuştur. Böylece kadının annelik rolü kısmen ortadan kalkarak, başka özel kurumlara bırakılmaktadır. Bu durumun özellikle ekonomik politika yürüten ekonomistlerin milli gelir hesaplamalarında kadının aile içindeki karşılıksız emeklerinin dâhil edilmesi gerekli bir durumdur. Çünkü ailede yapılan üretim ve emek başka kurumlar tarafından yapıldığında maddi karşılık bulmaktadır. Dolayısıyla emeğin maddi karşılık bulması, bir üretim olarak ele alınması gereklidir.

Geleneksel toplumlarda avcı-toplayıcı konumda olan yaşam tarzlarında kadın fiziki noktada karşı cinse göre ikinci konumda kaldığı görülmektedir. Fakat özellikle 21. yüzyıl enformasyon toplumlarında bilginin büyük bir güç kaynağı olduğu görülmektedir. Böylelikle kadın ve erkek arasındaki güç dengelerin dengelenmeye doğru evrildiği görülmektedir. Bu dengelenme daha çok kamusal alanda kendisini göstermektedir. Bu durumun özel alanda da sağlaması için öncelikle ev içi sarf edilen emeğin görünür kılınması gereklidir. Özel alanda karşılık bulmayan emek, kadını karşı cinse karşı zayıf konuma getirmektedir. Toksöz bu noktaya değinerek şiddetin erkekler tarafından kadınlara ve çocuklara yapıldığını, kadınlar herhangi bir gelire sahip olmadıklarından ve bakması gereken çocukları olmasından kendilerine şiddet uygulayan durumlarda eşlerini terk etmediğini ifade etmektedir (Toksöz, 2011:87). Geleneksel toplumlarda toplumda dinin kadına yüklediği annelik anlamından dolayı şiddetin 21. yüzyıl materyalist toplumlarına göre az olduğu söylenebilir.

Beklide birkaç asır önce olan aile yapısı ile kıyaslandığında aralarında önemli derecede bir çözümlenin olduğu görülmektedir. Bu çözümler özellikle hanedeki ebeveynlerin aralarındaki bağların gevşemesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda iki birey arasındaki sevgi, şefkat, hürmet, samimiyet vb. duyguların kaybolmasına, kopmasına, zayıflamasına neden olduğundan, kadın zamanla ataerkillik toplumunda, istibdat ve eziyet

gibi durumlarla karşılaşmaktadır. Dolayısı ile günümüz toplumunun muhafazakâr toplumlarla arasında büyük ölçüde değişimin olduğu görülmektedir. Aile bireyleri arasındaki ayrışma zamanla yerini menfaate bırakmaktadır. Menfaatin girdiği bir aile yapısında eve maddi girdi yapan erkek bu durumu kendisine koz olarak kullanabilmektedir. Bütün bu olanlardan dolayı kadının emeğinin maddi karşılığının ailede girdi olarak görülmesi gereklidir. Geleneksel toplumlarda din kurumunun ilgili ilkeleri ortamı az da olsa yumuşattığı, esnettiği söylenebilir. Fakat kuvvetin temele alındığı maddeci bir toplumda özel alanda harcanan emeğin, bilginin maddi karşılık bulması kadının gücünü yükseltmede önemli rol oynayabilir. Burada da görüleceği gibi özel alanda kadını güçlü kılmak, kadın emeğinin, bilgisinin üretim olarak görülmesidir. Emeğinin karşılığını alan bir kadın ataerkilliğin olduğu bir toplumda haksızlığa karşı hak dava ederek minnet altına girmeyecektir. Erkeğin kadına Şiddet uygulaması duumunda, kadının boşanarak yaşamını idame etmesi durumunu düşüneceğinden kadına bu noktada hassas davranabilir. Dolayısıyla kadının yok sayılan emeğinin gün yüzüne çıkmasıyla birçok alanda fayda sağlayacaktır. Aksi takdirde geçte olsa bu anlamda sesini dünyaya duyuran feminizmin çığlıkları daima yankılanacaktır.

Erkek mesleğini nasıl özgürce tercih edebiliyorsa, kadında meslek seçiminde aynı şekilde özgür olmalıdır. Eğer kadın ev içi mesleği tercih etmişse bu durumda mesleğin ilgili yöneticiler tarafında tanınması gereklidir. Kadınların kamusal alandaki emeğinin tanınması buna karşılık özel alandaki mesleğinin tanınmaması Marks'ın da yukarıda dillendirdiği realiteyle çelişmektedir. Aksi takdirde İngiliz iktisatçısı olan Alfred Marshall'ında ifade ettiği gibi, kadınların dışarıda sarf ettiği emeğinin karşılığının yükseltilmesi, buna karşın özel alanın tanınmaması annelik kavramının dejenere ve içinin boşaltılmasına yönelik bir atılım olacaktır (Toksöz, 2011:88). Böyle bir durum da insanlığın sıkça dillendirdiği hukuk, eşitlik, özgürlük ilkesine aykırı bir durum ortaya çıkmaktadır. Eğer ev kadınlığı "**görev**" olarak ifade ediliyorsa bu görev en basit bir şekilde üretim olarak görülmelidir. Dolayısıyla kamusal alan gibi özel alanda da çalışan kadınlara hak ettikleri emeklerinin verilmesi onların özgür bir şekilde tercih hakkını sağlayacaktır. Bu alanda çalışılması, tamamen kadınların özgür iradesine bırakılmalıdır.

Neo İktisadın önde gelenlerinden olan Pigou, Edgeworth ve Jevons da kadınların iş hayatına katılması ile aile hayatına zarar vereceğini ifade etmektedir. Kadınların annelik yönünün güçlü olduğunu vurgulayarak annelik vasıflarının bu alanlarda kullanılması uygun görülmektedir. Burada önemli olan husus evdeki sarf edilen çalışmanın maddi girdi olarak görülmemesi hususu söz konusudur. İnsanların tercihleri farklılık arz edebilir. Bu düşünce tüm toplumlar için geçerli olamayabilir. Yuvada kalıp çocuk yetiştirmek isteyenler olduğu gibi, iş piyasasında çalışarak toplumsal kurumlar aracılığı ile aile hayatını sürdüren, bu yöntemi tercih edenler de söz konusu olabilir. Fakat Pigou, Edgeworth ve Jevons ifade ettiği aile kavramının zaafa uğrayacağı düşüncesinden ziyade kadının özel alanda çabasının karşılık bulmaması mevzuu söz konusudur. Aile hayatında kadını kamusal alana doğru sürükleyen koşulların olduğu görülmektedir. Bu da emeğin karşılıksız olması realitesidir. Ücretsiz bir şekilde evde çalışan kadının kamusal alana çıkmasıyla kapitalistlerin ücretleri düşük tutması noktasını da ayrıca tetiklemektedir. Bu durum Marksist düşüncenin dillendirdiği 'emeğinin karşılık görememesi' hususuna karşılık gelmektedir. Tüm bu değerlendirmeler kapsamında beşerin kadını özel alanda ücretsiz olarak çalıştırması boşluğunu fırsat olarak değerlendiren, kapitalizm olduğu görülmektedir (Toksöz, 2011:89).

Kadın ve annelik olgusunun toplumda yeniden üretilmesi ve tanınmasıyla önemli adımlar atılabilir. Firestone'a (1974) toplumun biyolojik üretimini sağlayan kadının özel alandaki çalışmasının kendilerini erkeklere göre korumasız bıraktığı iddiasına bakıldığında, bu durumda ilgili devletin hukuk sisteminin düzgün çalışması ve üstyapının bu konuda gerekli sosyal hakları canlandırarak bu duruma el atması, önemli iyileştirmelerin gerçekleştirilebileceğine işaret etmektedir. Ayrıca Harman'ın "*Yalnızca yeniden üretim üzerinde odaklanmak yerine, kadınların tüm çalışmalarını, onun toplumsal ve tarihsel çerçevesi içine yerleştirmek gerekmektedir*" (Harman, 2012:8) ifadesinde görüldüğü üzere kadınların emeğin görünür kılınması gerektiği hususunu dile getirerek Firestone eleştirilmektedir. Bu sebeple ev içi hizmeti (*sadakat ile yuva kurmak, yavrularını kollamak, hanesini koruyup kollamak, dâhili müdürü olmak vb.*) tercih eden şefkat kahramanı annelerin, evin içinde yaptıkları hizmetin maddi karşılığının görünür kılınması gereklidir. **Kadının erkeğe karşı izzetinin kırılmaması, dilencilik konumuna gelmemesi adına**, devletin karşılıksız yapılan bu hizmetin bir üretim olarak tanınması gerekmektedir. Acar burada "*görünmeyen*" ve "*karşılıksız*" olarak süregelen bu emeğin artık oturulup tartışılmasını zamanı geldiğini ifade ederek özel alanın kapalı kapılarının aralanıp içerisinde olan bitenin tartışma konusu yapılması gerektiğini ifade etmektedir (Acar Savrun,2002:294). Madem kamusal alanda, eğitimde çalışan bir öğreticinin emeğinin karşılığının verildiği bir realite söz konusudur. Bu durumda ailede annenin yaptığı eğitimin de karşılık bulması gereklidir.

2. KADINLIK VE ANNELİK

Kapitalizm tektip bir neslin oluşturulmasında kendi aklındaki neslin vasıflarını, sıfatlarını olumlayarak, çeşitli sosyal medya ve diğer iletişim araçlarıyla taraftar bulmaktadır. Homojen yapıların belirlendiği profilin oluşmasına doğru bir trend oluşturulmaktadır. Hedeflenen insan profiline şekillendiği, benimsetildiği, özendirildiği; ortadan kaldırılmak istenen olguların da ötekileştirildiği, olumsuzlaştırıldığı diyalektik bir yöntem uygulanmaktadır. Böylece kültürel farklılıklar homojen bir oluşuma doğru evrilmektedir. Bu yöntem aracılığıyla istenilen insan profili, kültürel normları tanımlamak, ayrıştırmak, temellendirmek ve böylece iki farklı modelin ya da belirlenen kavramın içini iyi ya da kötü olaylarla şekillendirerek oluşturulduğu söylenebilir. Aynen bu yöntemde olduğu gibi kadınlık ve annelik kavramlarının da benzer bir yöntemle annelik kutsallığına saldırıldığı, ona yönelik gizli bir yıkımın gerçekleştirildiği söylenebilir.

Kadın ve anne, ya da geleneksel anne, modern anne, çocuklu kadın, çocuksuz kadın vb. kavramsallaştırmaların bir hak arayışı görünümü altında anneliğe yönelik karşıtlığın oluşturulması, kadınlığın vasıflarının özendirilmesi gibi birtakım yıkım sıçramalarının olduğu görülmektedir. Öncelikle geleneksel annelik ve modern annelik daha sonra kadın tanımlaması ya da sınırlarının oluşturulması vb. alanlar inşa etmek, anneliği geleneksel ve gerici adlandırmalarla eskimiş, devri kaybolmuş izlenimi uyandırılarak bu kavramın yıpratıldığı görülmektedir. Bu kodlamalarla ne amaçlanmaktadır? Yukarıda ‘*Kadının Ücretsiz Emegi*’ başlığında dillendirilen özel alandaki emeğin kasıtlı ya da kasıtsız ücretsiz ve üretim olarak görülmemesi ve aynı zamanda annelik kavramı üzerinden kadınlığın olumlanması düşüncesi ile ne amaçlanmaktadır.

Bir taraftan özel alanda çalışmayı kendilerine meslek itihaz eden annelerin emeklerinin yıllarca ücretsiz bırakılarak yok edilmeye çalışıldığı, baskılandığı, diğer taraftan özel alandaki çalışanların ‘annelik’ kavramı üzerinden kadınlığın alanlarını haklılaştırarak anneliğin yuvasına karşı dışarıya çekildiği görülmektedir. Çatışma alanları oluşturularak annelik olgusu geleneksel anne, modern anne ve nihayetinde kasıtlı tektip bir şekillenmenin olduğu küresel dünyada, değerlerin parçalanmasının ve silikleşmesinin amaçlandığı görülmektedir. **Annelik değer bağlamında altı oyulmuş, yıkılmaya yüz tutmuş bir duruma maruz bırakılmıştır. Çünkü özel alanda yapılan görevin, emeğin karşılığı verilmemekle beraber cebren kamusal alana doğru bir cezbetmenin olduğu söylenebilir.**

Kapitalizmin küreselleşen dünyada tektipleştirdiği insan profili düşünüldüğünde burada anneliğin de can çektiği, biyolojik yapısına, tabiatına yabancı varlıklar tarafından saldırıya uğradığı görülmektedir. Söz konusu mantalite, anne sütü ile büyümenin gerekliliği gibi olumlamalar nedeniyle tıp dünyasını eleştirerek, annelik kavramına yönelik bir uzlaşma içerisinde olma nazarıyla bakmaktadır. Değerlerin yağmalandığı, değerlere lakayt ve düşman bir ideolojinin yeşertilmeye çalışıldığı küresel dünyada geleneksel toplumlarda kutsal olarak algılanan özel alanların da tektipleşme politikasıyla yok edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Badinter, annelik mesleğini bir tercih ya da kutsal olarak görmeyip “*Eski annelik içgüdü*” yakıştırmayı yapmaktadır. Amerika da annelik iç güdüsünü varlığını onayan bilimsel çalışmaları dışlamaktadır. Burada anne ve çocuk arasında gerçekleşen soyut bağın ilgili medya tarafından desteklendiğini ifade ederek, medyayı dışladığı görülmektedir (Badinter, 2011:51-52).

Pozitivist bir akılla bilimsel çalışmaların yapılacağı maskesi altında hareketle, materyalist tektip bir neslin şekillenmeye çalışıldığı görülmektedir. İçgüdü, his vb. kavramların pozitivist düşünce ile ayrı olan bir düşüncedir. Annelik simgesi olan sevgi, şefkat, fedakarlık, özveri vb. duygular (Arkan, 2011:33) pozitivism karşıtı düşünceleri barındırmaktadır. Materyalist bir birey profiline olması kültürel parçalanmasıyla gerçekleşebilir. Çünkü kapitalizmin öngördüğü tek tip bir birey, kültür vb. şekillenmelerin olması, kültürün ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Geleneksel toplumlarda kültür bu biçimlenmenin oluşmasında engel teşkil etmektedir.

Geleneksel toplumlarda kadının ve erkeğin annelik kavramına, çocuk sahibi olma gibi hususlarda annenin karşılıksız çocuk yetiştirmesi sahip olduğu inancın gereğidir. Oysa özellikle 20. ve 21 yüzyıl toplularında maddeciliğin, menfaatin, faydacılığın, kuvvetin zirve yaptığı asırlarda anneliğin kutsalının anlaşılması görünürde açık bir şekilde anlaşılabilir. Karşılıksız yapılan bu emek materyalist bir kafa ile görülemeyebilir. Sadece istek ve arzuların peşinde giden ve bu alanı önemseyen bir kadının, anneliğin evladına karşı segilediği karşılıksız kahramanlığını çileci, erkeğin zoru, baskısı ile yaptığını anlayacağı muhtemeldir. Halbuki annenin çocuğuna karşı sergilediği davranışların altında inancı gereği yaptığı hususları göz önünde bulundurmamalıdır. Burada kadınların çocuklarına bakmasından aldığı soyut duyguların gözmezlikten gelinerek bu alanı natüralist ideoloji, özcü vb. kavramlara indirgeyerek bu alanların parçalanması, yok edilmeye çalışılması kapitalist tektipleştirme politikasının ekmeğine yağ sürmek değil midir?

Bilindiği üzere renklerin çeşitliliği ortaya görkemli bir görüntü oluşturmaktadır. Örneğin gökkuşağını gökküşağı yapan için de barındırdığı renklerin çeşitliliğidir. Aynen bu misalde görüldüğü gibi tektip bir kültür, insan, ideoloji vb. olmaktan ziyade çeşitliğin kendi için de özgür olması ve tanınması önemli bir olgudur. Fakat annelik kutsalının maddi karşılığının olmaması hususu bile onun zamanla yok edilmeye maruz bırakıldığı söylenebilir. Oysa reform dönemiyle beraber bireyin içsel bir yalnızlık yaşadığı görülmektedir. Bu durum bireyleri değerlere yaklaştırdığı görülmektedir (Weber, 2014:124). Bireyin bizzat annesi tarafından sevgi, şefkat gibi duygularla büyümesi sadece ilgili inaçların gereği bir davranış olmayıp vicdan özgürlüğü kapsamında önemsenen bir seçimdir.

Geleneksel kültürlerde annelik meslek seçiminde annenin cebren özel alanda çalıştırılmadığı söylenebilir. Buna karşılık annelik kavramının içi boşaltılmaya çalışıldığı, özel alanın zorla kamusal alana çekildiği görülmektedir. Örneğin geleneksel annelik kavramın sıkıştırılarak modern anneliğe, oradan da annelik kutsalına saldırının olduğu görülmektedir. Değerlerden arınmış bir şekilde toplumda üretilen bir bireyin, sevgi, şefkat vb. duygularının duyasızlaştığı söylenebilir. Böyle bir bireyin sevgi, şefkat gibi kavramları ilerleyen zamanlarda inkar etmesi ve kendisinden olmayan, zamanla dejenere edilmiş duygusunun yokluğu, o duygunun tamamen yok olduğunu iddia etmek anlamsız görülmektedir. Geleneksel toplumlarda din ve değerlerin toplumsal ve bireysel hayata önemli ölçüde etki ettiği görülmektedir. Dolayısıyla aklın göze indiği, sadece gözün gördüğü olguya inancın olduğu toplumlarda soyut olan ve pozitif bir olgu olmayan sevgi, şefkat gibi kavramlara yabanileşen bireylerin bu alandaki düşüncelerine itibar edilmemesi greklidir. Bu sebeple geleneksel toplumlarında özel alanda ücretsiz çalışan, rasyonelliğin gelişmesiyle ilerleyen zamanlarda evde ücretli çalışan annelik mesleği konumuna getirilmesi gerekli olan alanların, empati kurmadan tektip bir kadın profili oluşturularak annelik içgüdüünün geleneksel bir yapılanma olduğu gerekçesiyle saldırıya maruz bırakılması gerçeklik ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Tektip bir kadın profilinin oluşmasında onun haz, istek, arzu gibi duyguları önemli bir etken teşkil ettiği görülmektedir. Çünkü kadınların annelik ya da çocuk sahibi olmak gibi bir takım mesleki zorlukların olduğu alanlardan uzaklaştıran bekarlıktaki hazzın çekiciliği olabilir. Kadınlık ya da bekarlığın seçiminin bir diğer tanımı haz duygusunun daha rahat bir şekilde elde edilmek isteği olduğu söylenebilir. Kapitalizm kadınların hazzını kullanarak onun bekar ve annelikten uzaklaştığı bir seçime doğru sürüklemektedir.

Annelik mesleği seçimini yapan bireyin, sahip olduğu değerler kapsamında hareket ettiği düşüncesiyle ele alınması gerekmektedir. Görünenin altında segilenen davranışların altında görünmeyen amaçlar, niyetler, ideolojilerin olduğu ihtimali ve perspektifiyle bakılması greklidir. Kadının belirleme alanı belli bir ideolojik alan tarafından tanımlanması sağlıklı bir girişim olmayabilir. Kadınların özel alanda çalışmayı tercih edeni olduğu gibi kamusal alanda çalışanı söz konusudur. Özel alanda çalışarak çocuk sahibi olan bir alan olduğu gibi bu alanda evlenip çocuk sahibi olmayan ya da bakire kadın olarak hayatını sürdüren bir anlayış söz konusu olabilir. Tercihler özgürce belirlenebilirken bu tercihlerin ideolojik bir temelde çatışmaya sürüklenmesi toplumsal bir yıkıma aracılık edebilir. Dolayısıyla devlet politikaların, kendisine aynı ya da muhalif düşünce yapısına sahip olan kesimlere göre hareket etmesi, vicdan özgürlüğü düşüncesine aykırı bir eylemdir. Burada bireylerin birbirlerine yönelik yapılan eylemlerinde, özgürlük alanlarının kısıtlanmaması ilkesine son derece önem verilmelidir.

Geleneksel toplumlarda annelik kavramı çocuk yapmayı düşünmeyen kişilere göre daha ön planda olmaktadır. Burada çocuk yapmayı düşünmeyen bir kadının ciddiye alınması uğruna kendisini o toplumun bir yerine zorla yerleştirmesi ya da anneliğe karşı saldırıda bulunması gerçeklik olgusuyla uyuşmamaktadır. Örneğin Türkiye’de yaygın düşüncenin annelik ve eş olma yönünde tercihlerin baskın olduğu görülmektedir (Dedeoğlu ve Elveren, 2017:42). Burada kavganın son bulması adına kadının toplumdaki çocuklu ya da çocuksuz bir yaşamın tercih edilmesinde, kültürlerle, normlarla baskılanmaması aynı zamanda daha esnek davranılması greklidir. Çünkü kadın ve anne gibi ayrıştırıcı tabirlerin ilerleyen zamanlarda kemikleşerek farklı bir görüntünün ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir. Bu sebeple kadınların çocuk doğurma ya da doğurmama vb. durumların bireysel özgürlük kapsamında ele alınmasında toplum adına fayda sağlayabilir. Genel geçer bir kabulün olduğunu öne sürerek, küresel dünyada evrensel normları iddia etmek, kadınların her iki seçimlerini baskılayabilir. Kadınların birbirlerinin özgürlük alanlarını ihlal etmemesi önemli bir husustur. Aksi takdirde Batı toplumlarına ait olan seçimlerin tüm insanlığa kapsayacak şekilde, bu düşüncenin genişlenmesine çalışmak akıl dışı bir düşüncedir. Batı toplumlarında çocuklarından nefret eden, onları reddeden kadınların varlığı geleneksel toplumların da aynı rahatsızlıkları duyduğunu ifade etmek realiteyi yansıtmamamaktadır. Batıdaki bir değeri ya da özgürlüğü, tüm insanlık için aynı özgürlük olduğunu iddia etmek annelerin bu alandaki seçimlerini çelik kafese sıkıştırmak anlamına gelmektedir. Çocuklarına bakmayı ya da sevmeyi bir nefret olarak algılayan bir model ya da profil

ortaya çıkararak, tüm insanlarda bu sorun var algısına kapılıp, gelenekselin, kültürelliğin baskın olduğu toplumlara zorla yerleştirmek, irrasyonel bir tutumdur (Badinter,2011:52).

Anne sıcaklığıyla, sevgi ve şefkatiyle üretilen bireylerin, bunun aksi bir ortamda büyüyen bireylerden daha sağlıklı olduğu ve bununla beraber toplumun işleyişinde pozitif yönde etki ettiği söylenebilir. Bir bireyin toplumda aktif bir aktör olana kadar annenin nezaretinde, eğitiminde büyümesi ilgili toplumun kültürü tarafından olumlanabilir. Tüm bu vb. müsbet neticeler düşünüldüğünde, anneliğin sorgulanması ve tartışılması gereklidir gibi yaklaşımların ötesinde değerleri örsleyici bir alt metin yatmaktadır. Kültürü, inancı gereği karşılıksız bir emek sarf ederek topluma birey kazandıran annelik kavramının kültürün parçası çerçevesinde ele alınması gerekir.

Annelik kutsalının önemsendiği toplumlarda “*anneler günü*” yakıştırmasını kabullenemeyen ideolojilerin türediği, anneliğin tekrar canlanmasından rahatsızlığın olduğu görülmektedir. Annelik mesleğini seçip buralarda sevilen, takdir edilen bir konuma gelen bireylerin özgürlük alanlarına karşı saldırıda bulunan bir düşünce söz konusudur. Anneyi özcü biçimde nitelendirerek, onu geleneksel normlarla süslenmiş, fadakarlık, özveri, şefkat gibi özel alan vasıflandırmalarıyla yadırgandığı görülmektedir. Annelik kurgusunun medya aracılığıyla üretilerek tüketime çalışıldığı, özendirilmesi yönünde bir meta haline gelerek bu alanların tekrar canlandırılmaya çalışıldığı yakıştırılması yapılmaktadır. Bal, bu alanlarda adil bir sergilenişin olmadığı söyleyerek kadın motifinin annelik kavramı karşısında ikinci planda kaldığını ifade etmektedir. Yani “anneler günü” gibi reklamlar, metinlerdeki annenin sevilen bir profilinin gösterilmesinin, kadın profiline gölge düşürdüğünü, anneliği özendirdiği gibi yakışıksız ifadeler sarf edilmektedir. Halbu ki annelik, ilgili birey tarafından tercih edilmiş bir meslek olduğundan bu alanlardaki emeklerin karşılıksız olması, buna mukabil kamusal alanda çalışan kadınların profilinin sürekli tüketime, özendirilmeye çalışılması hususu, annelik kavramına karşı bir baskı oluşturduğundan hukuksuzluğun annelik kavramına yapıldığı görülmektedir. Ayrıca anneliğin geleneksel toplumlarda değerlerle ilişik olduğu bilinmektedir. Annelik kadim geçmişe sahip olan ve halen de inancın yaşandığı semavi toplumlarda kısmen de olsa bir meslek olarak tercih edilmektedir. Tüm bunlar öncelikle anneliğin var olduğu, sonrasında kamusal alanda çalışılan bir kadın profiline olduğu görülmektedir. Dolayısıyla “anneler günü” kutlamalarının anneyi olumladığı, kadını olumsuzladığı, anneliğin kadınlıkla eşleştirildiği gibi ifadeler kullanılarak, kamusal ve özel alanların kemikleşeceği, meşrulaşacağı yönünde düşüncelerin sarf edilmesi tektip bir insan profiline doğru yani kadın kavramı üzerinden anneliğin değersizleştirilmeye çalışıldığı bir istencin, eğilim gösterdiği görülmektedir (Bal, 2014:63-67).

Anneliğin “*ataerkillik, eril yapılanma, patriyarka, özcü, biyolojik determinizm vb.*” kavramlarıyla daraltılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Ev içi hizmeti tercih edip çocuklarının bakımını üstlenen annelerin bu davranışların ürkütücü bir eylem olarak görülmemesi gereklidir. Anneliğin merhamet, şefkat ve fedakarlık gibi vasıflandırmaları, kadınlık alanına nasıl bir müdahale olduğu merak konudur. Tüm bu tartışılara bakıldığında annelik kutsallığının bastırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Erkeğin karşı cinsi için kapitalist güçler tarafından oluşturulan tek bir profil şekli söz konusudur. Dolayısıyla anneliğin silikleştirilerek tek tip bir kadın şeklinin oluşturulmaya çalışıldığı bir durum söz konusudur. Özel alanın sevilmesi beraberinde anneliğin çeşitli imajlarla sunulmasını, annelik alanın bir üretimi ve kitlesel bir tüketim olarak algılanabilir.

3. KAPİTALİZM VE KADININ EMEĞİ

18. yüzyılda sanayinin gelişmesiyle beraber kent-köy nüfuslarında önemli bir değişim gerçekleşmiştir. Kapitalizmin doymak bilmeyen kar güdüsü kadının özel alandaki ücretsiz emeğini fırsat bilerek kendisine düşük işçi konumunda istihdam etmesini kolaylaştırmıştır. Çünkü kadını ücretsiz çalışan bir alanda azda olsa ücretli bir alana çekmiştir. Sanayi toplumların ortaya çıkmasıyla beraber kapitalist sistemin hız kazandığı görülmektedir. Kapitalizmin doğası gereği kar amaçlı bir sistem olması, iş gücü maliyetinden tasarruf yoluna gitmiştir. İş verenin karını maksimum tutması için istihdam ettiği emek üzerinden kısıtçı anlaşılmaktadır. Bu dönem kadınların ev içi emeğinin değersiz görülmesi, kamusal alanda da işgücünde değersiz emek olarak algılanmaktadır. Bu nedenle kadın emeğindeki değersizlik, düşük ücret olarak karşılık bulmaktadır.

Kamusal alan, kadının evde erkek egemen bir eril yaşam şeklinden daha cazip konuma gelmiştir. Evde yapılan emeğin niteliğine bakıldığında bu mesleğin dışarda karşılığı olan bir meslek olarak icra edildiği görülmektedir. Evdeki mesleği çocuk doğurmak, çocuk bakımı ve ev işleri gibi beceriler, dışarıda uzmanlık isteyen ve ücretli bir meslektir. Annenin evde çocuğuyla birebir ilgilenerek büyüttüğü kaliteyi vermediği söylenebilir. Büyükcoşkun, bu noktada “*Özellikle toplu bakım olarak adlandırılan kreş ve yuva bakımındaki küçük çocukların bakım şartları sonucu sağ beyin gelişimindeki aksaklığın, yetişkinlikteki stresli durumları yönetmeyi zorlaştırdığı tespit edilmiştir*” şeklinde ifade ederek ev-dışında yapılan çocuk hizmetlerinde, fiziksel

ve ruhsal yönden problemlerin ortaya çıktığını ifade etmektedir. Çocuğun özellikle ilerleyen yaşlarda stresli durumlarda kendisini yönetmede çeşitli problemlerle karşılaşabileceğini, örneğin bireyi olumsuz etkileyen anti depresyon ve alkol tüketimi gibi performans düşürücü davranışların segilediğini ifade etmektedir (Büyükçoşkun, 2017:87). Bu meslekleri üstlenen kireş gibi kurumlara gerekli ekonomik destek yapılmasına karşın bu alanların mahrum bırakılması bu alandaki değerlerin kapitalizmin dilediği tektip bir anlayışa sürüklenecektir (Fidan, 200:119-20).

Yakın temasla toplumda üretilen bireylerin, çocuğun ilerleyen zamanlarında önemli bir işleve sahip olduğu görülmektedir. Kadının kamusal alanda istihdamıyla elde edilecek olan ekonomik getirinin götürüsünün de hesaplanması yerinde bir karar olacaktır. Çünkü biyokimya, nörolojik bilimler, psikolojik araştırmalar sonucunda ilerleyen zamanlarda çocuğun bireysel problem yaşamasında, doğumdan sonra anne ile olan ilk yakınlığının önemli bir etken teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Ev-dışında kadının istihdamı sonucu kreş gibi kurumlar aracılığıyla büyüyen çocuklarda davranış bozukluklarında artış gösterdiği gözlemlenmektedir (Büyükçoşkun, 2017:95-98). Bu nedenle annelik tercih edilen bir meslek haline gelmektedir.

Büyükçoşkun (2014); "*Kadınların özgürleşmesiyle ücretli iş arasında kurulan denklemde çocuğun varlığı denklemi bozucu faktör olarak algılanmaktadır*", demektedir. Çünkü kamusal alanda kadının ücretli çalışması çocuk sayısında önemli ölçüde azalmanın olduğu görülmektedir (Büyükçoşkun, 2014:57-58). Bununla beraber ev dışında büyütülen çocuklarda aile bağlarının zayıflamasının yanında dışarıda çalışan annenin evdeki sorumlulukların evde bekleyen çocuklara yüklenildiği görülmektedir. Bu sebeple çocukların ilerleyen yaşlarda aile sahibi olması durumunda evde anne olmayı tercih ettiği görülmektedir (Yıldırım, 2019:169-170).

Tüm bu durumlar göz önüne alındığında annelik mesleğinin tanınması ve kamusal alanda karşılığının tam anlamıyla bulması gerekmektedir. Annelik mesleğini üstlenen kireş gibi kurumlara gerekli ekonomik destek yapılmasına karşın, annelik mesleğinin tanınmaması ve ekonomik olarak mahrum bırakılması, bu alanların yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Kapitalizmin kamusal alanda kadının üretimini tanınması, özel alanda tanınmaması realiteyle uyuşmadığı görülmektedir.

Annelik meslek seçiminin bir özgürlük alanı olarak algılanması gereklidir. Fakat toplumda ev içi çalışmanın bir üretim olarak algılanmaması, aynı zamanda karşılığının görünür olmaması gibi durumlar, kapitalizmin ev anneliği meslek seçimini yapan bireylerin, yuvalarını zamanla terk etmesine yol açtığı görülmektedir. Adeta ücretiz meslekten ücretli konuma algısını oluşturarak annelik kavramının içi boşaltılmaktadır. Ev içi meslek seçimi bir üretimdir. Bu alanın tanınması gereklidir. Bu alanların değersiz olması, politika tarafından maddi noktada görünür kılınmaması zamanla ortadan kalkması ya da içi boş olan bir konuma gelebilir. Annelik alanının kamusal alana değişimiyle kapitalizmin ve emperyalizmin emek sömürü alanını genişletecektir. Çünkü kapitalizm için işçi ordusunun çok olması onu pozitif yönde etkilemektedir.

Sınırların küreselleşmeyle birlikte ortadan kalkması sonucu hız kazanan kapitalizm, kadınlara yönelik düşük ücret ile emeği sömürme olayı bir veba hastalığı gibi küresel çapta yaygınlaştığı görülmektedir. Burada Türkiye de nasibini almış durumdadır. Çünkü sermayeci sistem, kadınlara geleceğin itaatkâr iş gücü nazarı ile baktığından, kapitalizm için sürdürülebilirlik açısından büyük bir öneme sahiptir (Toksöz, 2011:98). Kamusal alanda kadının bedeni üzerinden ürünlerin tüketildiği görülmektedir. Bu alanlarda çalışan kadınların, üretilen ürünlerin satılması için bedenleri teşhir ürünü sıfatıyla tüketilmektedir. Çalışanların bedeninin tüketim nesnesi konumuna indirildiği görülmektedir. Dolayısıyla kapitaliz kendi ürününü, kadının bedeni üzerinden tüketmektedir.

Kapitalist sistemde çok üretmek ve üretilen artı ürünün hızla tüketilmesi için sosyal medya iletişim araçlarıyla bireylerin tüketime yönlendirildiği gibi hususlarda, kadınları bu ürünlerin satılmasında da önemli bir tüketim aracı olarak görmektedir. Bu sebeple dünya pazarına sürülen bu ürünlerin en düşük iş gücü ile satılıp, daha çok kar elde etme amacını güden para babaları, kadınların yuvalarından çıkmaları, onlar için büyük önem arz etmektedir. Çünkü kadınlar bedenleri erkeğe nispeten zayıf olduklarından ve kamusal alanda çalışmasının verdiği bir özgürlük havası da işin içine girince onların bir cihetle bunu kendi rızası ile kabul etmesine neden olmaktadır. Eril yapılanmaya karşı emeğinin görünür olması kadın için son derece önem arz etmektedir. Bu durum kadının anneliği kısmende olsa ikinci plana almasına sebep olmaktadır. Bu trendin Cumhuriyet döneminde hız kazandığı görülmektedir. Cumhuriyet döneminde kadının eğitim sürecine katılması onların kamusal alana yönelmesini kolaylaştırmıştır. Çünkü kadının eğitim seviyesinin artması kamusal alanda meslek seçimini kolaylaştırarak çalışmasına ve böylelikle ekonomik anlamda bağımsızlığını kazanmasına sebep olmaktadır (Yıldırım, 2018a:161-163). Ayrıca kadının kamusal alanda maddi gelir elde etmesiyle ev içi işlerinin de yapması gibi güçlüklerin ortaya çıkmasına sebep olduğu görülmektedir. Böyle durumlarda her iki bireyinde çalıştığı durumda kadın, toplam çalışma zamanlarının büyük bir kısmını karşılığı olmayan işlere vermektedir.

Kadın kamusal alanda erkek kadar (sabah sekiz, akşam beşe kadar) çalışmaktadır (Dedeoğlu ve Elveren, 2017:40). Fakat eve gelerek ayrıca ikinci bir iş olan ev işlerini de yapmaktadır. Bu süreç kadını yıpratmaktadır.

Kadın toplumsal düzlemde çiftyönlü bir üretim sergilemektedir. Hem kamusal alanda hemde özel alanda üretime katkı sağlayarak eril bir yapılanma çerçevesinde erkeğe bağımlı bir şekilde hayatını sürdürmektedir (Yıldırım, 2019:146). Bu bağımlılık çerçevesinde kadının hem ev işlerinde hem de kamusal alanda çalışması beraberinde bir çok problem getirmektedir. Bu sorunların başlıca sebepleri kadının özel alanda karşılıksız çalışması ve karşılığı olan işlere yönelmesi olduğu söylenebilir. Bu durum kadının hayat yükünü daha da ağırlaştırmaktadır.

4. TÜKETİM KÜLTÜRÜ VE KADIN

Tüketim kültürü 18. yüzyılda sanayi toplumların hızla artması, toprağa bağımlı üretimin şeklinin azalmasına yol açmıştır. Bu sebeple köyden kentte göçün yaşandığı, kentleşmenin yoğun nüfuslu olduğu bir tablonun ortaya çıktığı görülmektedir. Geleneksel toplumların kentlere göç etmesiyle beraber değerlerin dejenere olduğu söylenebilir. Weber'in "*Eski yaşam biçimini korumak isteyenler harcamalarını kısmak zorundaydılar*" (Weber, 2014:68) ifadesinde bu dönem toplumunda eski yaşamlarında hızlı bir değişimin olduğunu ifade etmektedir. Bu dönemde seri üretimin artmasıyla beraber beşerin ihtiyacının ziyadeleştiği görülmektedir. İsteklerin zorla ihtiyaç konuma getirildiği bir toplumun oluşturulmaya çalışıldığı bir dönemin başladığı söylenebilir. Tüketim kültürünün alıştırılmasıyla istihdam olanakları artmaktadır. Bu durum da köyden kente göçü hızlandırmaktadır.

Tüketim kültürünün oluşmasında kadının konumu önemli bir etkidir. Tüketim toplumun oluşması ve bireylerin bu alanda aktif rol almaları sağlanmaktadır (Yılmaz, 1998:286). Bu kapsamda kadın ailede ve toplumda tüketimci bir önder rol görevi üstlendiği söylenebilir. Ev içinde, özellikle beslenmede kadının tüketimde önemli noktada olması, kapitalist güçlerin bu hususta kadının ilgisini çeken reklamların yapılmasını beraberinde getirmiştir. Kadın evdeki tüketimi yönettiği gibi hususlar düşünüldüğünde, onların ilgisini cezbeden reklamların hedefine geldiği görülmektedir (Borakas, 1994:138). Kapitalizmin nihayi bir sonucu olarak ortaya çıkan tüketim toplumu, toplumların yapısal özelliklerine, temel dinamiklerine göre tüketim mekanları oluşturulduğu görülmektedir (Yıldırım, 2018b:4).

Kadının kapitalist güçler tarafından sömürülmesi, özellikle kadının bedeninin bir meta olarak kullanılmasıyla tüketimin yapıldığı görülmektedir. Kapitalizm, fordist üretim şeklinin hızlı bir şekilde artmasıyla ürünlerin aynı şekilde tüketiciye ulaşmasını sağlamak durumundadır. Aksi takdirde ürünlerin pazar bulamaması gibi durumlar düşünüldüğünde tıkanıklığın yaşanması muhtemeldir. Bu sebeple kapitalizm kadınlara, zevk, eğlence ve hazzın kaynağı nazarıyla baktığından, sosyal medyada, piyasada reklamını gerçekleştirdiği ürünün yanına kadının hazzı uyandıran bedenini öne çıkartmaktadır. Sosyal medya, bireylerin haz duygusunu bu alanda kadının bedeni üzerinde gerçekleştirdiği görülmektedir (İmançer, 2006:47-48).

Kazanç elde etme aracına gelen kadın bedeni, daha çok cinsellik ve güzelliği kodlanmaları sembolize edilerek piyasada satılmaktadır (Kalfa Topateş, 2015:34). Böylelikle dış uyaranların ilgisini çekecek bir konuma getirilmektedir. Bu uyaranların her türlü haz ve eğlence algısına açık olması beraberinde ürünün tüketimini kolaylaştırdığı görülmektedir. Kadın bedenin hedef kitle tarafından emilmesinin derecesi nisbetinde yani arzu edilebilirliğin artması, tüketim algısını bu yönde etkilediği söylenebilir (Köse, 2011:82).

Kadın hazzı uyandıracak şekilde reklamı yapılan ürünün yanına bırakılmaktadır. Bu tablo, ilgili ürünlerin satılmasında önemli bir etken teşkil ettiği görülmektedir. Bu durum kitlelerin tüketici olarak sosyalleştirilmesine neden olmaktadır. Burada kadının bedeni bir meta, adeta teşhir ürünü durumuna getirilerek piyasada satılmaktadır. Böylece o şefkat madeni kadınlar, kapitalizmin tüketim toplumunu oluşturmasında yardımcı bir malzeme konumuna gelmektedir. Kadının bu şekilde suistimal edilmesinden dolayı geleneksel toplumlar kadının kamusal alanda özellikle reklamcılık sektöründe çalışmasını radikal bir şekilde red ettiği görülmektedir. Kadınların ifade edildiği şekilde bir meta olarak kullanılmasından dolayı evde çalışması uygun bulunmaktadır.

SONUÇ

Kadının evde karşılıksız çalışması değerlerin dejenere olduğu bir dönemde sorun teşkil edebilir. Çünkü kadının bu alanı terk etmesi, annelik kavramının zamanla yok olmasını hızlandıracaktır. Kültüreliliğin korunması için kamusal alan kadar özel alanında cazip konuma getirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Aksi takdirde dünya toplumlarında tek tip bir kadın şeklinin olacağı görülmektedir. Bu yüzden annelik kavramının korunması için özel alanda çalışan annelerin emeklerinin karşılıksız kalmaması adına bu çalışmanın görünür kılınması gereklidir. Aksi durumda annenin karşı cinse karşı maddi hususta dilencilik durumuna gelmesi ve izzetinin kırılması gibi sorunlar annelik kavramına zarar verebileceği hususu öne çıkmaktadır. Bu yüzden annelerin emeğinin cebine girmesi önemli bir gelişme olacaktır.

Annelik olgusunun karşılıksız olması zamanla ortadan kalkmasına ya da zayıflamasına neden olabilir. Annenin tarihsel süreç içinde toplumun biyolojik olarak büyümesi, inancı gereği yaptığı kutsal bir meslek nazarıyla bakılmadan geleneksel ya da klasik bir yapılanma nazarıyla bakılması bu alanların zamanla yok olmasına neden olacaktır. Bununla beraber kapitalizmin kamusal alanda çalışan kadınları satmak istediği ürünlerin yanına koyarak tüketim kitlesini çekmeye çalıştığı görülmektedir. Kadınların zevk ve hazzı uyandıracak özellikleri kullanılarak, toplumda tüketim bilinç davranışları oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu durum da kadınların kamusal alanda tüketimin aletlerinin(medya, reklam, vb.) yardımcı malzemesi konumuna getirmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar Savrun, Gülnur (2002). *Özel/Kamusal, Yerel/Evrensel: ikilikleri Aşan Bir Feminizme Doğru*. İstanbul Praksis Yayınları.
- Arikan, A. (2011). “Anne” ve “Baba” Sözcüklerine Yüklenen Anlamların Bir İncelemesi”. *Contemporary Online Language Education Journal*, 1(2). (s s. 25-34).
- Badinter, Elisabeth. (2011). *Kadınlık mı Annelik mi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bal, Sevil. (2014). “Reklamların Eskimeyen Yüzü: Anneler Günü Reklamları Örneği”, *İlef Dergisi*, S. 1(2). Ss. 59-86.
- Balkaş, E. (2007). “Kadın Sporcuların Yer Aldıkları Reklamların Sınıf Kavramı: Model Olma (Bir Karakterle Özdeşleşme) ve Hatırlanma Açılımlarından Değerlendirilmesi”, *PĞ Dergisi*, 6(20), 44-49.
- Barokas, Safiye Kırlar (1994), *Reklam ve Kadın*, İstanbul: Türkiye Gaz. Cem. Yay.
- Büyükcoşkun, S. (2017). “*Kadın İstihdamının Ortaya Çıkardığı Anne-dışı Bakım Sorunu ve Türkiye'nin Kadın İstihdamı Politikasının Muhtemel Sonuçları*”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. 73-(2). (ss.85-105).
- Büyükcoşkun, Seyhan (2014), “*Kadın İstihdamının Doğurduğu Sosyal Politika Sorunları : Anne-Dışı Bakım Sorunu ve Türkiye'nin Kadın İstihdamı Politikası*”. *Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Duby, Georges. Perrot, Michelle. (2005). “Kadınların Tarihini Yazmak”. (Ed. Georges Duby, Michelle Perrot). (Çev.: Ahmet Fethi). *Kadınların Tarihi Cilt III. Rönesans ve Aydınlanma Çağı Paradoksları*. (ss. 9-13). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Fidan, Fatma. (2000). *Kapitalizmin Gelişme Sürecinde Kadının Çok Yönlü Konumu*, *Bilgi Dergisi* (2). Ss. 117-133.
- Georgoudi, Stella. (2005). “Bir Anaerkillik Miti Yaratmak”. (Ed. Georges Duby, Michelle Perrot). (Çev.: Ahmet Fethi). *Kadınların Tarihi Cilt I. Ana Tanrıçalardan Hıristiyan Azizelere*. (ss. 453-458). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Harman, Heidi. (2012) *Marxizm ve Feminizmin Mutsuz Evliliği*. (Çeviren: A. KANTARCI), İstanbul: Yordam Kitap.
- İmançer, D.(2006). “Cinsiyet Rolü Temsili: Medya Kültürü, Feminizm, Televizyon ve Seriyaller”, (Ed. Dilek İmançer). *Medya ve Kadın*. (ss. 47-67). Ankara: Ebabil Yayınları.
- Kalfa Topateş, Aslıcan. (2015) *Tüketim Toplumunda Tükenen Bedenler: Kozmetik Reyonu Çalışanları ve Estetik Emek*, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 6(2). Ss. 32-54.

- Köse, Hüseyin. (2011). Tüketim Toplumunda Bir “Sosyal Beden” Kurgusu Olarak Kadın, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi. S6. Cilt.4. 76-89
- Marx, Karl. (2015). Yahudi Sorunu. İstanbul: Altıkrıkbeş Yayın.
- Miller, Tina. 2010. Anelik Duygusu: Mitler ve Deneyimler. İstanbul: İletişim.
- Saniye Dedeoğlu, Âdem Yavuz Elveren. (2017). “Giriş: Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet, Toplum ve Refah Devleti”, Dedeoğlu, S.ve Elveren, A. Y. (der) Türkiye’de Refah Devleti ve Kadın, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Toksöz, Gülay. (2011). Kalkınmada Kadın Emegi, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Weber, Marks. (2014). Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu (1. Baskı), Ankara: Tutku Yayınevi.
- Yıldırım, Sait (2019). “*Kadın Bakış Açısına Göre Doğu Ve Batı Dilleri Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Üzerine Bir Karşılaştırma*”. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yıldırım, Sait. (2018a) “*Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma: Atatürk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Örneği*”, İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi. 7(2), (ss. 148-164).
- Yıldırım, Sait. (2018b). “*Kadının Bedeni ve Duyguları Üzerinden Sömürülmesi: Evlendirme Programları Örneği*”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi. 5(1): (ss. 1-11).
- Yıldırım, Sait. (2019). “*Feminist Çalışmalarda Kadın Deneyimin Önemi: Simone de Behavior Örneği*”.Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 7- (1). (ss. 145-150).
- Yılmaz, R. Ayhan (1998), Tüketim Kültüründe İki Sunum Biçimi: Reklâm ve Moda, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 1(8), s . 286.